

Tak pravil Zarathustra

Knihy | 29.5.2011 @ 22.15

Friedrich Nietzsche hovořil silně, sluchu mu pak bylo popřáno vrchovatě. Je to kritik a pochybovač ve svém postoji k církvi a křesťanství, nenáboženský existencialista ve svém filosofickém východisku a brilantní básník ve svém vrcholném díle o poustevníku Zarathustrovi.

Poustevník se na svých cestách setkává a vyrovnává s křesťanskou morálkou, se západními hodnotami a s tradičním systematickým způsobem myšlení. Hodnoty zboří, morálku strhne, způsob myšlení vysměje. Činí tak pronikavě, bezchybně, s jistotou chirurga a právem, neboť dogmatismus si zaslouží být povalen.

Ku velkému podivu je, jak blízko byl v jistých okamžicích básník Zarathustra Pavlovskému evangeliu. Avšak ve své nepokryté zášti vůči té tváři křesťanství, s níž se setkal, nerozlišil Zarathustra mezi Láskou a tvrzením, mezi realitou a argumentem. Právě proto se nemohl čestně vyrovnat ani s otázkou bytí samotného, natož s výzvou živého Boha.

Tak jak tak, co pravil Zarathustra zní zvučně a Nietzsche, to je louka citátů k utrnutí. Proto jsem si řekl, že si taky trochu natrhám. (Ne, nechystám se podvádět výkladem vně souvislostí.)

Autor: Friedrich Wilhelm Nietzsche

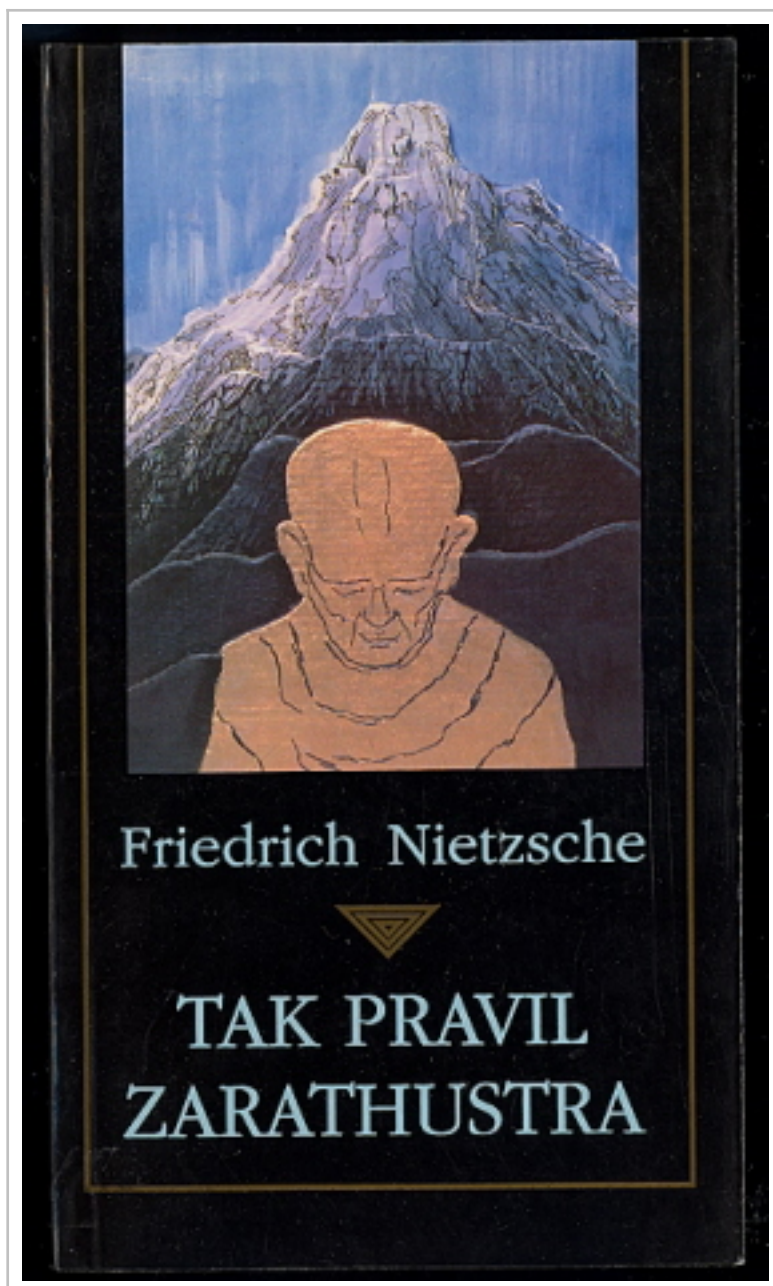
Přeložil a komentoval: Otokar Fischer

Nakladatelství: VOTOBIA

Místo a rok vydání: Olomouc 1992

ISBN: 80-85619-28-8

(ZARATHUSTROVA PŘEDMLUVA)

(O NADČLOVĚKU A POSLEDNÍM ČLOVĚKU)

9:

Ale když Zarathustra byl samotný, promluvil takto k srdci svému: „Což je to možné! Tento staříčkový světec ještě ani nezaslechl v svém lese, že *bůh je mrtev!*“

11:

Hledte, hlásám vám nadčlověka: toť onen blesk, toť ono šílenství! -

...

Člověk jest provaz natažený mezi zvířetem a nadčlověkem – provaz nad propastí.

Nebezpečný přechod, nebezpečná chůze, nebezpečný pohled zpátky, nebezpečné zachvění, nebezpečná zastávka.

Vo je velkého na člověku, jest, že je mostem, a nikoli účelem: co lze milovati na člověku, jest, že je *přechodem a zánikem*.

13:

Přijde čas člověka, který zasluhuje největšího pohrdání a sám sebou již neumí pohrdat. Hledte! Ukazuji vám *posledního člověka*.

„Co je láska? Co stvoření? Co touha? Co hvězda?“ tak se ptá poslední člověk a mžourá.

17:

Hle, dobří a spravedliví! Koho nenávidí nejvíce? Toho, kdo jejich desky hodnot láme a zláme: zločince: – to však je ten, kdo tvoří.

Hle, věřící všech věř! Koho nenávidí nejvíce? Toho, kdo jejich desky hodnot láme a zláme: zločince: – to však je ten, kdo tvoří.

Škoda, že se jen neseťkal s pravým evangeliem.

21:

„Musíš“ leží mu v cestě, zlatem se blyštící šupinaté zvíře, a na každé šupině zlatitě se leskne „musíš!“

Tisícileté hodnoty se lesknou na těch šupinách, a takto dí nejmocnější všech draků: „Všechna hodnota věci – leskne se na mně.“

Čím to bylo, že se mu církev jevila jako drak?

26:

Příliš dobře znám tyto bohorovné: chtějí, aby se v ně věřilo, chtějí, aby pochybování bylo hříchem.

Příliš dobře též vím, več sami věří nejlépe.

Věru, ne v záhrobí a spasné krůpěje krve: nýbrž v tělo též oni nejlépe věří, a jejich vlastní tělo

jest jim jejich věci o sobě.

Ale jest jim věci neduživou: a rádi by vyletěli z kůže.

Proto naslouchají kazatelům smrti a sami káží o záhrobích.

Raději mi, bratří moji, naslouchejte hlasu zdravého těla: toť hlas poctivější a čistší.

Poctivěji a čistěji hovoří zdravé tělo, dokonalé a pravoúhlé: a hovoří o smyslu země. -

Tak pravil Zarathustra.

Jaká se asi stala chyba, že se nesetkal se skutečným působením Ducha? A nebo se naschvál zatvrdil?

29:

Kdysi měl jsi vášně a zval jsi je zlými. Ale teď již nemáš nežli své ctnosti: ty vyrostly z tvých bolestných vášní.

...

Ze svých jedů jsi svařil svůj balšám; dožil jsi svou krávu mrzutost – teď piješ sladkého mléka jejího vemene.

35:

Ach, znal jsem vznešené lidi, a ztratili svou nejvyšší naději. A tu očerňovali všechny vysoké naděje.

Tu žili drze v krátkých rozkoších a za mez jediného dne skoro již nemetali cílů.

„Těž duch je rozkoší“ – tak říkali. I zlomila se křídla jejich duchu: ten se nyní plíží a hlodáním poskvňuje.

Kdysi mněli, že se stanou hrdiny: Teď jsou z nich rozkošníci. Hrdina jest jim hořem a hrůzou.

36:

Při své lásce a naději tě však zapřisahám: nezhazuj hrdiny ve své duši! Svatě třimej nejvyšší svou nadějí!

Tak pravil Zarathustra.

...

O KAZATELÍCH SMRTI

Jsou kazatelé smrti, a plna je země takových, jimž nutno kázati, aby se od žití odvrátili.

Plna je země přebytečných, zkažen je život těmi, jichž je přespříliš mnoho. Ti necht' „věčným životem“ jsou odlákáni z tohoto života!

...

Jejich moudrost zní: „Blázen, kdo zůstane na živu, ale tak nadmíru blázníme! A to jest na životě právě nejbláznivější!“

„Život jest jen utrpením“ – tak říkají jiní a nelžou: jen se starejte, aby vás již nebylo! Jen se postarejte, aby nebylo již života, který je jen utrpením!

A nebo zvěst evangelia slyšel, ale vědomě odmítl?

37:

Všude zaznívá hlas těch, kdož káží smrt: a plna je země takových, jimž nutno kázati smrt.
Anebo „věčný život“: to je jedno – jen když rychle zahynou!

Nerozeznal snad bídu světa? Vždyť člověk je provaz nad propastí! Tak proč si zvěst o kříži vyložil tak zle?

Je to snad proto, že nedokázal svůj kord obrátit proti sobě, když s ním mává:

43:

Co na někom poznáváme, rozněcujeme na něm též. Střez se tedy malých!
Před tebou se cítí malými, a jejich nízkost proti tobě žhne a doutná v neviditelné mstě.
Nepozoroval jsi, kolikrát osaměli, když jsi k nim přistoupil, a jak jejich síla z nich vystoupila, jako dým vystupuje z hasnoucího žáru?
Ano, příteli můj, zlým svědomím jsi pro své bližní;

44:

neb jsou tebe nehodni. I nenávidí tě a rádi by sáli tvou krev.
Stále budou tvoji bližní jedovatými mouchami; co na tobě jest velkého – to samo je nutně činí jedovatějšími a stále mouhovitějšími.
Do své samoty prchni, příteli můj, a tam, kde vane drsný, silný vzduch! Tvým údělem není býti oháňkou na mouchy!
Tak pravil Zar...

...

A jen mi pohleďte na tyto muže: jejich oko to dí – neznají na světě nic lepšího nežli ležeti u ženy.
Bahno je na dně jejich duše; a běda, má-li jejich bahno ještě i ducha!
Kdybyste alespoň jako zvířata byli dokonalí! Ke zvířeti však třeba nevinnosti.
Radím vám, abyste usmrtili své smysly? Radím vám k nevinnosti smyslů.
Radím vám k cudnosti? Cudnost u některých je ctností, ale u mnohých takřka neřestí.
Ti sou sice zdrženliví: ale psice smyslnost závistně vyzírá ze všeho, cokoli konají.
I do výšek jejich ctnosti a až dovnitř studeného ducha jde za nimi to zvíře a jeho nepokoj.

Jakoby mu i v rozvalinách hodnot zůstal smysl pro vznešenost. Avšak opět tvrdím, že se nesetkal s pravým znovuzrozením, ani ho nikde nezahlédl, neboť pak by tak nemohl upřímně mluvit.

45:

O PŘÍTELI

...

Naše víra v jiné prozrazuje, v čem bychom rádi věřili v sami sebe. Naše touha po příteli je naší zrádkyní!

46:

Jsi otrok? Tedy nemůžeš být přítelem. Jsi tyran? Tedy nemůžeš přátel mít.
Příliš dlouho skrýval se v ženě otrok a tyran. Proto žena posud není schopna přátelství: zná pouze lásku.

V ženě lásce je nespravedlnost a slepota ke všemu, čeho nemiluje.

Bedřichu, Bedřichu... která ti zlomila srdce?

...

Ale rcete mi vy, mužové, kdo z vás že je přátelství schopen?

47:

Ó vaší chudoby, vy mužové, a vaší lakoty duše! Kolikkoli dáváte příteli, tolikéž já svému nepříteli dám, a jistěže nezchudnu.

Dnes lidé jsou kamarády: kéž by byli přáteli! -

Tak prav...

A já přijímám tvou otázku, Béd'ó. Neboť co je přátelství, jestliže jsem k nepříteli stejné lásky schopen! Kéž bych byl schopen dokonalé lásky k nepříteli. Pak již nemusím hledat přátele.

48:

Věřu, lidé sami si dali všechno své dobro i zlo. Věřu, nevzali ho, nenašli ho, nespadlo na ně jak nebeský hlas.

Teprve člověk vložil hodnoty do věcí, aby se uchoval – teprve člověk stvořil věcem jejich smysl, lidský smysl! Teprve proto, že odhaluje, zasluhuje mít jméno člověka.

Odhalovati cenu, to jest tvořiti: slyšte to, vy tvořící! Odhalovati cenu, to' samo všech ceněných věcí cena, poklad, klenot.

Teprve tím, že odhalujeme cenu, povstává hodnota: a bez toho bych byl ořech života prázdný. Slyšte to, vy tvořící!

...

Národové zavěsili kdysi nad sebe desku dobra. Láska, jež chce vlásti, a láska, jež poslouchati chce, stvořili si společně takovéto desky.

...

Milující byli to vždy a tvořící, ti stvořili dobro a zlo. Jména všech ctností žhnou ohněm lásky i ohněm hněvu.

49:

Tisíc bylo dosud cílů, neb tisíc bylo národů. Jen pouto těch tisíce šíjí schází ještě, schází jediný cíl. Lidstvo ještě nemá cíle.

A rcete mi přece, bratří moji: schází-li posud lidstvu cíl, zda neschází také – lidstvo samo ještě? Tak...

Ale Bedřichu! Kdepak jsou ti tví šupinatí draci čili systémy hodnot. Zřejmě vidíš svět.

Prozkoumal jsi splavnost přítoků, jejich meandry a směr, avšak nevidíš, že jsi v povodí Kristově, v Božím úmoří. To bych ti býval přál, abys do své stavby dosadil klenbový svorník, který jsi

zavrhl jako kámen úrazu.

52:

A střež se dobrých a spravedlivých! Rádi ukřižují ty, kdož si vynalézají svou vlastní ctnost – nenávidí osamělého.

...

Se svou láskou a se svým tvořením jdi ve své osamocení, bratře můj; a pozdě teprve přibelhá se za tebou spravedlivost.

53:

S mými slzami jdi ve své osamocení, bratře můj. Miluji toho, kdo tvořiti chce nad sebe samého a takto zaniká. -

Tak...

55:

Ničitelem morálky zvou mne dobří a spravedliví: má povídka je nemorální.

Máte-li však nepřítele, nesplácejte mu zlého dobrým neboť by ho to zahanbilo. Nýbrž dokažte, že vám způsobil cosi dobrého.

59:

Když někdo nejlépe chutná, tehdy ať přestane býti pokrmem: toho sou si vědomi, kdož dlouho chtějí býti milováni.

60:

Svoboden k smrti a svoboden v smrti, posvátný hlasatel svého Ne, když není už kdy hlásat Ano: tak zná umírat i žít.

Aby vaše umírání nebylo rouháním proti člověku a zemi, přátelé moji: toho se doprošuji na medu vaší duše.

62:

Jste-li povzneseni nad chválu i hanu a chce-li vaše vůle rozkazovati všem věcem jakožto vůle milencova: to je vznik vaší ctnosti.

63:

Zůstaňte věrni zemi, bratři moji, celou mocí své ctnosti! Vaše láska, jež obdarovává, i vaše poznání necht' slouží smyslu země! Tak vás prosím a zapřísahám.

71:

Chtění to jest, jež osvobozuje: toť pravá nauka o vůli a svobodě – tak vám ji hlásá Zarathustra. Již nechtíti a nehodnotiti a již netvořiti! ach, kéž by tato veliká mdloba zůstala mne navždy

vzdálena!

I v poznávání cítím jen své vůle ploditelskou slast, své vůle slastné rození; a je-li nevinnou v mém poznávání, to proto, že jest v něm vůle k plození.

72:

Kéž mi můj osud do cesty vede vždy lidi bez utrpení, jako jste vy, a takové, s nimiž *smím* mítí společnou naději a hody a med!

Ano, to či ono jsem trpícím prokazoval: ale vždy se mi zdálo, že prokazují cosi lepšího, kdykoli jsem se naučil lépe se radovati.

Kéž bych vždy viděl skutečnost: nejjemnější nuance v nejširších souvislostech. Kéž bych opravdu věděl, co je svět a odpovídal na něj tak, jako Ježíš: Láskou.

Nejhorší jsou však malé myšlenky. To raději už páchat zlo než myslit příkrčeně!

...

„Hle, já jsem choroba“ – tak mluví zlý skutek; toť jeho poctivost.

Ale malá myšlenka je jako plíseň: plazí se a krčí se

73:

a nikde nechce být – až celé tělo zpuchne a zpuchří drobnou plísní.

Tomu však, koho posedl ďábel, říkám do ucha toto slovo: „Lépe by bylo jej vypěstít, aby se z něho stal veliký ďábel! I pro tebe jest ještě cesta velikosti!“ -

Ach, bratří moji! O každém víme poněkud mnoho! A leckdo se nám stane průhledným, a přece nikterak nemůžeme jím projít skrz naskrz.

...

Ach, kde se na světě udály větší pošetilosti, než u soucitných? A co na světě způsobilo více utrpení než pošetilosti soucitných?

Běda všem milujícím, kteří nemají ještě vyšší výšky nad svým soucitem!

Takto kdysi ke mně promluvil ďábel: „I bůh má své peklo: tím jest jeho láska k lidem.“

A nedávno jsem od něho zaslechl toto slovo: „Bůh je mrtev; svým soucitem s lidmi zemřel bůh.“ –

82:

Bud'te nedůvěřiví ke všem, kdož mnoho mluví o své spravedlivosti! Věru – jejich duším nechybí jen medu.

A zovou-li se sami „dobrymi a spravedlivými“, nezapomínejte, že jim k farizeji neschází nic než – moc!

83:

Ano, pomstila se! A běda! teď pomstou dokola rozvíří také moji duši.

A bych já však *nevěřil*, přátelé moji, uvažte mne pevně k tomuto sloupu zde! Raději ještě světcem u sloupu než vírem mstivosti!

85:

Bez blaha sluhů, osvobozena od bohů a od zbožňování, beze strachu a strašná, veliká a osamělá: taková je vůle toho, kdo miluje pravdu.

Na poušti od nepaměti žili milovníci pravdy, svobodní duchové, a byli pány pouště; v městech však žijí vypasení, slavní mudrcové – soumaři.

95:

Jen kde je život, je také vůle: nikoli však vůle k životu, nýbrž – tak já tě tomu učím – vůle k moci!

-

Mnoho věcí je u žijících hodnoceno výše než život sám; než z hodnocení samého mluví – vůle k moci!

...

Věřu, pravím vám: Dobro a zlo, jež bylo nepomíjející – toto není! Samo ze sebe se vždy bude znova přemáhati.

96:

Svémi hodnotami a slovy o dobru a zlu pášete násilí, vy hodnotící; a toť vaše skrytá láska a vaší duše lesk a chvění a překypování.

Mohutnější však síla a nové přemáhání vyrůstá z vašich hodnot: o to se rozbije vejce i jeho skořápka.

A kdo má údělem býti tvůrcem v dobru a zlu: věru ten zprvu má údělem býti ničitelem a rozbíjetí hodnoty.

Tak tedy nejvyšší zlo náleží k nejvyšší dobrotě: to však je dobrota tvůrčí. -

Mluvme jen o tom, vy nejmoudřejší, byť to i bolelo! Mlčeti bolí víc; všechny zamlčené pravdy nasáknou jedem.

A necht' se jen všecko rozbije, co se na našich pravdách rozbíti – dá! Ještě jeden dům zbývá stavěti! -

Tak...

97:

Není vznešenosti mimo pozemskost a v pohrdání pozemským není krása.

Pohrdání má ještě v oku; a na rtech se mu tají hnus. Teď sice odpočívá, jeho odpočinek si však ještě nelehl na slunce.

Měl by si vésti jako býk; a jeho štěstí by mělo páchnout zemí, ne opovrhováním zemí.

Rád bych ho viděl bělostným býkem, kterak se supotem a řvaním kráčí před rádlem: a i jeho řev by měl velebiti vše pozemské!

101:

„To by mi bylo nejvyšší,“ – promlouvá k sobě prolhaný váš duch – „kdybych se na život díval bez dychtivé touhy, a ne s vyplazeným jazykem jako pes.

Kdybych byl šťasten, dívaje se s odumřelou vůlí bez hltavého hmatu sobeckosti – kdybych byl

studený a popelavě šedý na celém těle, měl však zpité oči měsíce!
To by mi bylo nejmilejší,“ – tak sám sebe svádí

102:

svedený – „kdybych miloval zemi, jak ji miluje měsíc, a jen a jen svým okem ohmatával její krásu.“

...

Věřu, vaše láska k zemi není láskou tvořících a plodících ani těch, kdož mají rozkoš ze vznikání!
Kde je nevinnost? Tam, kde je vůle k plození. A kdo chce tvořiti nad sebe sama výš, ten má mi nejčistší vůli.

Kde je krása? Kde celou vůli *musím chtít*: kde chci milovati a zaniknoutim aby obraz nezůstal jen obrazem.

Věřu máš pravdu, Zarathustro. Avšak nevidíš ve svém podobenství čáru mezi touhou k životu a touhou k smrti. Tvá touha je k životu a ty říkáš, že tedy i k smrti

Milovati a zaniknouti: to se rýmuje od věčnosti. Vůle k lásce: to znamená i k smrti mít vůli.

Avšak co když zahyneš v marnosti svých vášní? Nebo je i toto hrdinství?

Mějte jen odvahu věřiti sobě samým, sobě i svým vnitřnostem! Kdo sám sobě nevěří, stále lže.
Škrabošku boha jste si navlékli, vy „čistí“: v škrabošku boha si zalezl váš příšerný kroužkovitý červ.

Věřu, klamete, vy „rozjímaví“! I Zarathustra byl kdysi bláznem vašich božských koží; neuhodl hadího klubka, jímž byly vycpány.

Ba ne, Zarathustro, ty nehodnot'. Neboť nevíš, co je Boží navštívení a neznáš pokání.

104:

(O UČENCÍCH)

Jako ti, kdož stojí na ulici a zevlují na lidi mimojdoucí: tak i oni čekají a zevlují na myšlenky myšlené od jiných.

105:

„Proč?“ pravil Zarathustra. „Ptáš se proč? Nenáležím k těm, jichž se smíte ptáti po jejich ‚proč‘.
Což moje prožívání je od včerejška? Je tomu dávno, co jsem prožil důvody svých mínění.

...“

106:

Také příliš málo víme a učení nám nejde k duhu: i nezbývá nám než lháti.

109:

„Vylez, ty ohnivý pse, ze své hlubiny!“ zvolal jsem, „a přiznej se, jak hluboká je tato hlubina! Odkud pochází, co tu svým funěním metáš do výše?“

Hojně se napájíš z moře: to prozrazuje tvá přesolená výmluvnost! Věřu, na psa hlubin béřeš svou potravu až příliš s povrchu!

Nepochopil's, Zarathustro, co peklo vůbec je. Chceš rozbít mýty? Rozboř nejprve své vlastní předsudky. Neboť chceš popřít ohnivého psa a přitom jím jsi sám, vzdálen od Boha. Avšak máš i pravdu.

A věř mi jen, příteli můj, pekelný řvoune! Největší události – to nejsou naše nejhlasitější hodiny, nýbrž nejtisší.

Nikoli kolem vynálezců nového hřmotu: kolem vynálezců nových hodnot točí se svět: *neslyšně* se točí.

„Církev?“ odpověděl jsem, „toť je jakýsi druh státu, a to nejprolhanější. Ale mlč, ty pokrytecký pse! Znáš přece snad nejlépe všechno, co je tvého druhu!“

...

Neboť za každou cenu stát chce býti nejdůležitějším zvířetem na zemi; a také se mu to věří."

116:

Vůle – tak sluje osvoboditelka, jež přináší radost: tak jsem vás učil, přátelé moji! Teď však se k tomu přiučte, že i vůle sama ještě je zajatkyň.

Chtění to jest, jež osvobozuje: ale jak sluje to, co i osvobozovatele uková v poutech?

„Bylo“: toť, proti čemu skřípějí zuby, vůle, toť její nejosamělejší smutek. Bez moci jsouc proti tomu, co je vykonáno, dívá se zle na všechnu minulost.

Nemůžeť vůle chtít dozadu; že nemůže zlomit čas a jeho chtivost – toť její nejosamělejší smutek.

117:

Tak se vůle, osvoboditelka, stala škůdkyň: a na všem, co může trpěti, mstí se za to, že nemůže chtít nazpátek.

...

Duch pomsty: přátelé moji, tím bylo dosud nejlepší přemítání lidské; a kde bylo utrpení, tam vždy měl býti trest.

„Trest“ totiž, takovéto jméno si dává pomsta sama: lživým slovem a přetvářkou si utváří dobré svědomí.

...

„Žádný skutek nemůže být zničen: jak by mohl trestem býti uveden vniveč! Toť, toť věčné na trestu "bytí", že také bytí bude nutně zas na věky skutkem a vinou!“

Ledaže by se akonec vůle sama vykoupila a chtění že by se změnilo v nechtění ...

118:

Vyššího cosi, nežli je všecko smíření, musí chtít vůle, která jest vůlí k moci -: než jak je jí to možné? Kdo ji naučil též tomu, aby to chtěla nazpět? -

Leč na tomto místě se Zarathustra pojednou zarazil a podobal se navlas tomu, kdo se nejvyšší měrou zalekne.

...

Čeho ses, Zarathustro zalekl? Že by snad platila ta zpráva, že Vůle je nad časem a že dokáže i nechtít? Zalekl ses Boží vůle ke změně sebe sama? Ne, Zarathustro, neuvážil jsi Vůli, co je sama do sebe namířená tam, na tom kopci, jež zove Golgota.

Ale proč mluví Zarathustra k svým žákům přece jen jinak – než k sobě sám?

Pane Zarathustro, potkáme se jednou snad?

133:

Mladého oastýře jsem zřel, jak se strhanou tváří se kroutil a dusil a sebou škubal a z úst mu visel černý těžký had.

Viděl jsem kdy tolik hnusu a bledého zděšení na jediné tváři? Patrně ležel a spal – tu mu vlezl had do jícnu – a tam se zakousl!

...

Kdo je pastýř, jemuž takto had vlezl do jícnu? *Kdo* je člověkem, jemuž takto vše nejtěžší, nejčernější vlezl do jícnu? -

Ale pastýř kousal, jak mu radil můj výkřik; kousal a dobře kousal! Daleko od sebe vyplivl hlavu hadí: – a vyskočil. -

Ne již pastýř, ne již člověk – kdosi proměněný, ozářený, jenž se *smál!* Nikdy ještě na zemi nesmál se člověk jako *on!*

Ó moji bratři, slyšel jsem smích, jenž nebyl smíchem lidským – – a teď mne žízeň zžírá, jež nikdy se neutiší!

Má touha po tomto smíchu mne zžírá: ó, kterak snesu ještě žítí! A kterak snést, abych teď zemřel! -

Tak pravil...

151:

Víš to dobře: tvůj zbabělý ďábel v tvém nitru, jenž by rád ruce spínal, ruce skládal v klín a pohodlněji žil – ten zbabělý ďábel ti namlouvá: „Bůh *jest!*“

Tím však náležíš k rodu těch, kdož se štítí světla, kdož jsou světlem vyrušováni z klidu; teď den co den musíš svou hlavu nořiti hloub v mlhu a noc!

Svědomy je třeba mít v sobě.

153:

Vždyť se starými bohy je dávno již konec – a věru měli dobrý konec, jak se sluší na radostné bohy!

... sami se jednou k smrti – *usmáli!*

To se stalo, když nejbezbožnější slovo vyšlo – od jednoho z bohů – slovo: „*Jest jediný bůh!*“
Nebudeš mít bohy jiných přede mnou!“ –

- starý bůh, zuřivec, žárlivec, se do té míry zapomněl ...

156:

Obzvláště ty, kdož si říkají „dobří“, našel jsem nejjedovatějšími mouchami: ve vsí nevinnosti bodají, ve vsí nevinnosti lžou; jak by *dovedli* ke mně být – spravedliví!
Kdo mezi dobrými žije, toho soucit učí lhát. Soucit všem svobodným duším zamožuje vzduch.
Hloupost dobrých je totiž nezbadatelná.

160:

A kdo hlásá, že Já je svaté a zdravé a kdo blahoslaví sobectví, věru, ten také káže, co ví, a prorocky hlásá: „*Hle, přichází, je nablízku veliké poledne!*“ –

162:

Zvláště silný, nosný člověk, v němž přebývá úcta: příliš mnoho *cizích* těžkých slov a hodnot si nakládá – teď se mu život zdá poušť!

166:

Kde jsem se opět shledal se svým starým ďáblem a arcinepřítelem, s duchem tíže, i se vším, co stvořil: s povinností, předpisem, nouzí a následkem a účelem i vůlí a dobrem a zlem: -
Neboť zda není třeba, aby bylo něco, *přes* co by se tančilo, přes co by se tančilo svobodně v díl? Není třeba, aby v zájmu lehkých a nejlehčích – byli krtkové a těžcí trpaslíci? - -
3. Tam bylo to též, kde jsem z cesty zvedl slovo „nadčlověk“ i poznání, že člověk je cosi, co musí býti překonáno, že člověk jest mostem, a ne účelem a že ve jménu svého poledne a svého včera má blahoslaviti sám sebe jakožto cestu k novým jitřním červánkům: ...

177:

Proto žádám, aby si poctivci vespolek řekli: "Máme se rádi: *zkusme* tedy, budeme-li se míti i nadále rádi! Či má naše zaslíbení býti pochybením?

- Dejte nám lhůtu a malé manželství, abychom zkusili, jsme-li způsobilí k velkému! Není to malá věc, stále býti ver dvou!"

... Proto je Bůh vydal v moc ...

198:

Proto zde čekám úskočně a výsměšně na vysokých horách, ne netrpělivě, ne trpělivě, nýbrž jako ten, kdo i trpělivosti odvykl – protože již „netrpí“.

205:

Kdys prála – psali prvý spásy rok -

*Sibylla zpitá (neopil ji mok):
„Ten svět nám kles!
Žel, úpadek! A je to bída dnes!
Řím k nevěstkám a k nevěstkářům dal se,
kles Caesar k dobytku, bůh – židem stal se!“*

221:

Že malým lidem už teď dávno roste hřebínek – to zavinil onen neskromný člověk, jenž neučil malému bludu, když učil: „Já – jsem pravda.“

238:

1. Když jsem poprvé přišel k lidem, dopustil jsem se pouetevnické pošetilosti, veliké pošetilosti: postavil jsem se na trh.

...

239:

„Vyšší vy lidé“ – tak mžourá luza – „není vyšších lidí, jsme si všichni rovni, člověk je člověk a před bohem – jsme si všichni rovni!“

Před bohem! – Teď však zemřel ten bůh! Před luzou pak nechceme si být rovni. Vyšší vy lidé, odstupte z trhu!

2. Před bohem! – Teď však zemřel ten bůh! Vyšší vy lidé, ten bůh byl vaším největším nebezpečím.

Teprve od té doby, co leží v hrobě, vy jste opět z mrtvých vstali. Teprve nyní přijde veliké poledne, teprve nyní vyšší člověk – stane se pánem!

...

Bůh zemřel: teď chceme *my-* aby živ byl nadčlověk.

3. Nejstarostlivější ptají se dnes: „Jak lze člověka zachovati?“ Zarathustra však, jediný a prvý, se ptá: „Jak lze člověka *překonati*?“

Nadčlověk mi leží na srdci, nadčlověk je mi prvou a jedinou starostí – a *nikoli* člověk: nikoli bližní a nejbližší, nikoli nejchudší, nikoli ten, kdo nejvíce trpí, nikoli nejlepší. –

240:

4.

...

Smělé má srdce, kdo bázeň zná, ale bázeň *zkrotí*; kdo propast vidí, ale *hrdě*.

...

5.

... Nejvyššího zla je třeba k nejvyššímu dobru nadčlověka.

Nerozlišil zlo a hřích

241:

6.

...

- takto jen vzroste člověk vysoko, až ho stihne a zlomí blesk: vzroste pro blesk vysoko dost!

7.

...Má moudrost se již dlouho hromadí jako mrak, tichne a černá. Tak si vede každá moudrost, jež jednou porodí *blesky*.

242:

9.

... Střeďte se též učenců! Ti vás nenávidí: neboť jsou neplodní! ...

Pyšní se tím, že nelžou: neschopnost ke lži však dávno ještě není láskou k pravdě. Střeďte se!

...

243:

12.

...

Vy tvořící, mnoho nečistého jest na vás. To proto, že vám bylo souzeno být matkami.

Nové dítě: ó, co nové špíny s ním přišlo na svět! Poodejděte! A kdo porodil, necht' si omyje duši!

251:

Hledáme i zde nahoře různé věci, jiné vy a jiné já. Já totiž hledám *více jistoty*, proto jsem přišel k Zarathustrovi. ...

- dnes, kdy se všechno viklá, kdy se celá země třese.

264:

„*To – že byl život?*“ tak bych promluvil k smrti. „Nuže vzhůru! Ještě jednou!“

Přátelé moji, co tomu řeknete? Nepromluvili byste k smrti jako já: *To – že byl život?* Nuže pro Zarathistru: vzhůru! Ještě jednou!

270:

... Zarathustrův kolozpěv:

Ó duše, bdíš?

Půlnoci ducha neslyšíš?

Já spal, já spal -

já z hlubokého snu jsem vstal -

Hluboký svět -!
Je hlubší, než jak den jej znal.
V něm propast béd -
slast – hlubší nad všech srdcí žal:
Žal: zahyň! dí,
leč každá slast: chci věčnost! dí –

- chci věčnost, věčnost nejhlubší!

272:

„*Soucít! Soucít s vyšším člověkem!*“ zvolal a tvář se mu proměnila v kov. „Nuže dobrá! To – již
minulo! Můj bol a můj soucít s bolem – co na tom záleží!

Což dychtím *po štěstí*? Já dychtím *po svém díle!*“

Nuže dobrá! Přišel lev, mé děti jsou nablízku, Zarathustra dozrál, přišla má hodina:

- *Toť moje jitro, můj den se počíná: ted' vzhůru, ted' vzhůru, veliké poledne!*“ – –

Tak pravil Zarathustra a opustil svou sluj, žhoucí a silný, tak jako jitřní slunce, jež vychází
z tmavých hor.

<http://selah.diet/knihy/tak-pravil-zarathustra/>